

Θασίων

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

γη

ΤΙΜΗ: 7 €

Για να ξέρεις προς τα πού αρμενίζει το νησί σου...

• ΕΤΟΣ Α • ΘΑΣΟΣ • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2016 • ΤΕΥΧΟΣ 1

Θασίων γη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΜΙΔΑ ΖΗΔΡΟΥ: Μια φωτογραφία χίλιες λέξεις, Πολλές φωτογραφίες πολλές χιλιάδες λέξεις.	3
Οι προτάσεις για τον Χωροταξικό Σχεδιασμό της Περιφέρειας ΑΜΘ και το Γ.Π.Σ. της Θάσου κατά το στάδιο Β1	7
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ: Τουριστική Έκθεση Ουτρέχτης Ολλανδίας	32
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΟΣ: Διακρατική - διαπολιτισμική έκθεση φωτογραφίας Ελλήνων και Χιλιανών ζωγράφων	34
Κοπή βασιλόπιτας στον Ροταριανό Όμιλο Θάσου.....	36
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ: Το Μετόχιο της Ιεράς Μονής Κουτλουμουσίου στο Κάστρο 1774-1927.....	37
ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΙΔΗΣ: Με αφορμή ένα τέλος... 30 χρόνια μετά	45
Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων Θεολόγου; ΚΛΕΙΣΤΟΝ.....	51
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΟΣ: Αντικαθίσταται ο παλιροιογράφος στο λιμάνι της Καβάλας.....	52
ΚΟΥΚΙΔΕΣ	54
ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ: Το συν-αμφότερον και ο Ελύτης.....	62
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Η βεβαίωση του εταίρου ως προϋπόθεση ενδυνάμωσης του ατομικού μου υπάρχειν	64
ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Η ευθύνη των ποιητών και η ιδανική πολιτεία... Το θαύμα!	66
ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ: Λέξη - Λέξη.....	68
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ποίηση.....	69
ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΠΑΤΡΩΝΙΔΟΥ: Ποίηση.....	70
ΟΔΗΓΟΣ ΑΓΟΡΑΣ	71

Φωτ. Εξωφύλλον: Η γιαγιά Κατιρίν' από το Θεολόγο σε φωτογραφία το 1979.

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΟΥ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ 1774-1927

Γιώργος Αυγουστίδης

Το Κάστρο 1970 (αρχείο Ε. Φυτριάδη)

Το Άγιον Όρος για πάνω από χίλια χρόνια στέκεται ο απαστράπτων πόλος της ορθοδοξίας και η ακένωτη πηγή πληροφοριών για την ιστορία της Ελλάδας.

Η πνευματικότητα που αναβλύζει στον ιερό αυτόν τόπο και ακτινοβολεί παγκοσμίως, αναμφίβολα έγινε αιτία επιδράσεων σε πολλούς τόπους και εντονότερα στους κοντινούς, όπως στα νησιά Λήμνο και Θάσο. Η ανάγκη για την εξασφάλιση των πλούσιων προσόδων από το νησί μας (λάδι, ελιές, μέλι, κρασί, κερύ, δαδί, παστά) αποτελούσε και την αιτία της σύστασης μετοχίων για όλα σχεδόν τα μοναστήρια του Αγίου Όρους. Συνηθέστερη αφορμή υπήρξε η δωρεά από ευσεβείς κατοίκους ελαιοδένδρων, τα οποία αυξήθηκαν με αγορές και άλλες δωρεές.

Το 1807, για παράδειγμα, είχε ενσκήψει στη Θάσο επιδημία πανώλης και το χωριό Μαριές, αποδεκατίστηκε. Οι κάτοικοι τότε προσκάλεσαν τον Τίμιο Σταυρό από την Ι.Μ. Ξηροποτάμου και μετά από αγιασμούς, ψαλμωδίες και παρακλήσεις στα σπίτια τους απηλλάγησαν από τη θανατηφόρο αυτή αρρώστια. Οι Μαριώτες από ευγνωμοσύνη αφιέρωσαν στη μονή εξακόσια ελαιόδεντρα. Η δωρεά αυτή στάθηκε η αφορμή της σύστασης του μετοχίου της Ι.Μ. Ξηροποτάμου στη Θάσο, (βρίσκεται λίγες δεκάδες μέτρα ΒΑ του μοναστηριού της Παναγούδας Μαριών).

Με τα χρόνια τα μοναστήρια εδραίωσαν την παρουσία τους στο νησί και απέκτησαν ανυπολόγιστη περιουσία. Τα ιστιοφόρα, θασίτικα και αγιορείτικα, από το Μάρτη μέχρι τον Οκτώβρη μετέφεραν το λάδι, το μέλι αλλά και τα άλλα προϊόντα των μετοχίων στο Α.Ο. Εποχιακοί εργάτες από τη Θάσο εύρισκαν δουλειά στο Άγιον Όρος, στα φουντούκια, στα πλούσια δάση της καστανιάς, ως οικοδόμοι, τραπεζοκόμοι, μαραγκοί ακόμη και ψάλτες.

Οι δεσμοί στο διάβα των αιώνων μετατράπηκαν από οικονομικούς στην αρχή σε πνευματικούς και ηθικούς στη συνέχεια. Κουρές μοναχών, χειροτονίες θασίων ιερέων στον Άθω μεταφορά αγίων λειψάνων από το Άγιον Όρος στο νησί, αφιερώματα στον προστάτη άγιο των μονών, τέλεση λιτανειών κατά το αγιορείτικο τυπικό δείχνει τις σχέσεις αγάπης και σεβασμού που αναπτύχθηκαν μεταξύ των μοναστηριών και των κατοίκων του νησιού.

Οι παραπάνω πνευματικές σχέσεις είχαν ευεργετικά αποτελέσματα στην στήριξη του λαού μας κατά τους δύσκολους χρόνους της δουλείας αλλά και μετά την απελευθέρωση. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου οι σχέσεις αυτές διαταράχθηκαν με σοβαρές συνέπειες και για τα δύο μέρη. Παρακολουθώντας τις περιπτώσεις αυτές καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι υπήρξαν μετοχιάριοι εντελώς ανίκανοι αλλά και προεστοί εντελώς άπληστοι.

Η μακραίωνη παρουσία των μοναστηριών στη Θάσο έχει ως αρχή το 1287 και τέλος το 1927 με την αναγκαστική απαλλοτρίωση του Παπαναστασίου.

Στο ορεινό χωριό της Θάσου, το Κάστρο αναπτύχθηκαν δύο μετόχια το ένα της Σερβικής μονής του Χιλανδαρίου και το δεύτερο της μονής του Κουτλουμουσίου, το επονομαζόμενο *Κουτσομύτ*.

Το τελευταίο αυτό μετόχι αναπτύχθηκε σε ένα απόμερο μέρος έξι χιλιόμετρα πριν φθάσουμε στο Κάστρο, εκεί που στρίβει ο παλιός δρόμος στη περιοχή που και σήμερα λέγεται *σντου Μπεύκου*.

Εκεί υπάρχει πηγή με πλούσια νερά τα οποία οι δύο καλόγεροι του μετοχίου τα χρησιμοποιούσαν στην άρδευση περιοχής 40 στρεμμάτων. Από κτίσματα είχε ένα σπίτι με δύο δωμάτια και σάλα, την εκκλησία, φούρνο, σταύλο και μία υδατοδεξαμενή. Εντυπωσιακός πέτρινος περίβολος προστάτευε τον ελαιώνα, το αμπέλι, τα οπωροφόρα δένδρα και το λαχανόκηπο.

Το ερείπιο του Μετοχίου

Η άγια εργατικότητα των δύο καλογήρων μετέτρεψαν την περιοχή αυτή σε παράδεισο. Ο σατανάς, όμως, ελλοχεύει και ο παράδεισος αυτός μετατράπηκε σε αληθινή κόλαση για δύο μοναχούς, τον Ιερόθεο και τον Νείλο το 1891. Την απίστευτη υπόθεση θα έχουμε την ευκαιρία να την παρακολουθήσουμε σε επόμενες δημοσιεύσεις.

Ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και των δύο μετοχίων στο ορεινό Κάστρο είναι ότι δεν απόκτησαν σημαντική περιουσία, ενώ η λειτουργία τους φαίνεται να υπήρξε εντελώς προβληματική και μίζερη. Αυτό οφείλεται στους σκληροτράχηλους Καστρινούς οι οποίοι σπάνια κατέφευγαν στα μοναστήρια ζητώντας την θεία επέμβαση για οποιοδήποτε κακό προέκυπτε στο χωριό. Ακόμη σπανιότερα είναι τα αφιερωτήρια έγγραφα στο σχετικό φάκελο του μοναστηριού. Το μετόχι κατείχε πολύ λίγα ελαιόδενδρα στην περιοχή του Κάστρου, μόλις 295 σε αντίθεση με τα χωριά Μαριές, Καλλιράχη, Ραχώνι, Λιμένας, Σωτήρος όπου τα μοναστήρια κατείχαν χιλιάδες ελαιόδενδρων.

Άλλο αξιοσημείωτο αποτελεί και η σχέση, οι δεσμοί που αναπτύχθηκαν μεταξύ των κατοίκων των χωριών και των μετοχίων της περιοχής τους. Στα περισσότερα χωριά της Θάσου η σχέση αυτή διακρίνονταν για τη μεγάλη πνευματική εξάρτηση των κατοίκων από τους μοναχούς των μετοχίων τους σε αντίθεση με αυτή των Καστρινών, την οποία θα την χαρακτηρίζαμε αδιάφορη έως εχθρική, όπως θα έχει

την ευκαιρία και ο αναγνώστης να αντιληφθεί στις επόμενες δημοσιεύσεις.

Το μετόχι του Κουτλουμουσίου ιδρύθηκε πριν από το 1800, όπως προκύπτει από τα έγγραφα του αρχείου της παραπάνω μονής. Με πολύ κόπο κατάφερε να διατηρηθεί για ογδόντα χρόνια περίπου, όταν το μετόχι του Καρακάλλου, στις Μαριές, διατηρήθηκε για περισσότερα από εξακόσια χρόνια.

Η χρονολογία ίδρυσης προκύπτει από την αρίθμηση των εγγράφων στο σχετικό φάκελο της μονής. Το πρώτο έγγραφο που φέρει την αρίθμηση 1 είναι αχρονολόγητο αλλά σίγουρα πριν του 1800 αφού το έγγραφο με ημερομηνία αω, μαΐου κζ (=1800, Μαΐου 27), στο οπισθόφυλλο έχει αρίθμηση 10.

Το πρώτο αχρονολόγητο έγγραφο αναφέρει ότι η Αυγουστίνα σύζυγος του Βασιλικού γίνεται καλογριά και αφιερώνει την περιουσία της στο μοναστήρι του Κουτλουμουσίου.

Εναι χαρακτηριστικό της εποχής αυτής θάσιες γυναίκες να γίνονται καλόγριες χωρίς όμως να εγκαταλείπουν το χωριό και την οικογένειά τους. Αφιέρωναν στο μοναστήρι της μετανοίας τους σημαντικά περιουσιακά στοιχεία, αποξενώνοντας και αυτά ακόμη τα παιδιά τους.

Η μεταγραφή του εγγράφου.

Δια του παρόντος ημών ομολογητικού και βεβαιωτικού γράμματος υπόσχομαι και ομολογώ εγώ καθέμπροσθεν των αξιοπίστων μαρτύρων εγώ η Αυγουστίνα του ποτέ Βασιλικού σύζυγος ότι αφιερώθηκα δια καλόγρια εις το Κουτλουμούσι το μοναστήριον εις την Μεταμόρφωσιν του Κυρίου και τα έχω γραμμένα εις το παρόν κατάστιχον είναι όλα αφιερωμένα και όποιος από τα παιδιά μου να φανεί ενάντιος να έχει την κατάρα των τριακοσίων δεκαοχτώ θεοφόρων πατέρων και των λοιπών αγίων συνόδου συν πρώτης αφιερώνω ελαιόδενδρα εις ταις ελιές

κεφάλια 3	
άλλα	3
εις τες πλάκες	2
στα λίπια(;) στη στέρνα	2
στο Πετρωτό	3
στου Αυγουστή το σπίτι στη Μέση	6
στο πηγάδι στη Μέση	2
στο Λότζη στο περιγιάλι	3
Στέργιο στη σικιά	1
Το κάτω γερόσπιτο	3
Στες Μαργιές στη Μαγλυκιά	2
Στα Παλιάμπελα	2
Στην αραδαριά	1
Στα Κλήματα	5
Σύνολο	38
Αφιερώνω και γίδια κεφάλια	15
Και το έξω το σπίτι	
Στη Μέση τ' αμπέλι στα κλήματα	
στρέμμα	1
στου γονάτι μισή σκάλα χουράφι	
σφίδια κιούπια	4
το χαρκομένο το τέτζερί μου	
ένα ταψί μπακυρένιο	
το σιδερένιο προύτζινο	

αυτά όλα τα αφιερώνω εις το μοναστήρι εις την Μεταμόρφωσιν του Κουτλουμουσίου και μετά την θανήν μου τα όσα έχω να είναι όλα του μοναστηρίου και όποιο παιδί μου ή γαμπρός μου ευρεθεί ενάντιος να έχει την κατάρα της αγίας Μεταμορφώσεως.

Μπροστά στο Μετόχι

γέρο Αυγουστής επίτροπος του αρχιερέως, μάρτυς
παπαγιαννάκης μάρτυς τα άνωθεν
ευγενής μάρτυρας
κωνσταντής βασιλικού υπόσχομαι τα άνωθεν
μεταξάς του γεωργίου μάρτυρας
γεωργάκης...ο γράψας και μάρτυρας

Σημειώσεις. Από το έγγραφο αυτό προκύπτει ότι ο σύζυγος της Αυγουστίνας Βασιλικός όταν γραφότανε το αφιερωτήριο δεν βρισκόταν στη ζωή και αυτό εξάγεται από τη φράση: εγώ η Αυγουστίνα του ποτέ Βασιλικού.

Άλλο χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι στη θέση της δωρήτριας Αυγουστίνας υπογράφει ο Κωνσταντής Βασιλικού, ο γιος της δηλαδή. Γνωρίζουμε ότι την υπογραφή του δωρητή συνόδευε σχεδόν πάντα η φράση, υπόσχομαι τα άνωθεν. Στο έγγραφό μας η φράση αυτή συνοδεύει το όνομα του Κωνσταντή Βασιλικού, αντί της Αυγουστίνας. Ο γιος της φαίνεται ότι είχε την αδιαμφισβήτητη νομική και ηθική εξουσία να επικυρώσει με την υπογραφή του, όσα η μητέρα του διέθεσε στο μοναστήρι, κάτι σπάνιο για τα έγγραφα της εποχής.

Για τους αναγνώστες που δεν είναι εξοικειωμένοι με την τοπογραφία της περιοχής διευκρινίζουμε ότι η περιοχή Μέση του εγγράφου ταυτίζεται με τον οικισμό Καλύβια Λιμεναριών, η δε Μαγλυκιά βρίσκεται πολύ κοντά στο μοναστήρι της Παναγούδας των Μαριών. Οι άλλες είναι γνωστές περιοχές του Κάστρου.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2016

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	
Κυριακή 17	ΚΑΣΤΡΟ Ανάβαση στο Κάστρο. (Βαθμός δυσκολίας: Β) Υπεύθυνος: Κατμερλής Παντελής
Κυριακή 24	ΚΟΠΗ ΠΙΤΑΣ Περίπατος και κοπή της πίτας στην ορεινή περιοχή Πυργί-Ντα-Βρύση στην Παναγία. (Βαθμός δυσκολίας: Α) Υπεύθυνος: Καραμπέρης Σωκράτης
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	
Κυριακή 7	ΥΨΑΡΙΟ Ανάβαση στο καταφύγιο του ΘΑΣ.Ο.Σ (Βαθμός δυσκολίας: Β) Υπεύθυνος: Βουλγαράκης Λευτέρης
Κυριακή 21	ΤΣΕΤΣΟΥ ΡΑΧΗ Πεζοπορία στις ψηλότερες κορυφές του Ραχωνίου. (Βαθμός δυσκολίας: Β) Υπεύθυνος: Κατμερλής Παντελής
ΜΑΡΤΙΟΣ	
Κυριακή 6	ΠΑΛΙΑ ΚΑΒΑΛΑ (Ο δρόμος του νερού) Πεζοπορία στο "δρόμο του νερού" με τον ΕΟΣ Καβάλας.
Κυριακή 20	ΚΑΛΛΙΡΑΧΗ Περίπατο στο ορεινό τμήμα της Καλλιράχης (Βαθμός δυσκολίας: Α) Υπεύθυνος: Μπουντής Διαμαντής

- Τα γραφεία του Συλλόγου είναι ανοικτά κάθε Τετάρτη 20:00-22:00, τις εβδομάδες που υπάρχουν δραστηριότητες.

- Οι αναβάσεις πραγματοποιούνται με προσωπική ευθύνη των συμμετεχόντων και ο σύλλογος δεν φέρει καμία ευθύνη σε περίπτωση ατυχήματος.